

---

# 18.01.09

## EDDING KWARTET & NICOLA BOUD

KAMERMUZIEKZAAL - 15.00

14.15 Inleiding door Elise Simoens

# CONCERTGEBOUW

---

---

## BIO'S

---

Het Edding Kwartet ontstond in 2007, op initiatief van altviolist Paul De Clerck en celliste Ageet Zweistra, die een gezamenlijke droom koesterden: het uitvoeren van het klassieke repertoire voor strijkkwartet op historische instrumenten, vanuit een eerlijke en open benadering. Voor de verwezenlijking van die droom kregen De Clerck en Zweistra de medewerking van violisten Baptiste Lopez en Caroline Bayet. Deze vier musici deden elk een uitgebreide kwartetervaring op en zijn actief als solist, in kamermuziek- en in orkestverband. Hun diverse achtergrond resulteert bovendien in een uitgebreide input vanuit de barokke, klassieke en hedendaagse muziek.

Al tijdens haar bachelorstudies participeerde de klarinettiste Nicola Boud met het Australian Chamber Orchestra aan projecten op moderne en historische instrumenten. Later zou ze zich in Den Haag en Poitou-Charentes specialiseren in het laatklassieke en romantische repertoire op historische klarinet. Nicola Boud kan bogen op een ruime orkestervaring en is erg actief als soliste en in kamermuziekverband. Zo concerteerde ze met het Jeune Orchestre Atlantique, het Orchestre des Champs-Élysées en het King's Consort, en maakt ze deel uit van het Granadilla Trio.

---

# UITVOERDERS

---

*ensemble*

**EDDING KWARTET**

*viool*

**BAPTISTE LOPEZ**

*viool*

**CAROLINE BAYET**

*altviool*

**PAUL DE CLERCK**

*cello*

**AGEET ZWEISTRA**

*klarinet*

**NICOLA BOUD**

# PROGRAMMA

---

**Johann Sebastian Bach (1685-1750),**

Drie fuga's uit Die Kunst der Fuge

BWV 1080 (1742-1750)

- Contrapunctus 1: Einfache Fuge über das Thema in seiner Urgestalt (vierstimmig)
- Contrapunctus 9: Alla Duodecima: Doppelfuge über ein neues Thema und über das Hauptthema (vierstimmig)
- Contrapunctus 4: Einfache Fuge über die Umkehrung des Themas (vierstimmig)

**Joseph Haydn (1732-1809),**

Strijkkwartet in G opus 77 nr. 1 (1799)

- Allegro
- Adagio
- Menuetto
- Presto

— Pauze —

**Joseph Brahms (1833-1897),**

Klarinetkwintet in b opus 115 (1891)

- Allegretto
- Adagio
- Andantino - Presto non assai, ma con sentimento
- Finale: con moto

---

**KAMER  
MUZIEK**

**FOCUS  
HAYDN**

**FOCUS  
KLARINET**

---

---

## Van, door en voor fijnproevers

'Strijkkwartetten zijn er niet voor oude, gefossiliseerde tuttispelers', lezen we in een anonieme bijdrage in de *Allgemeine Musikalische Zeitung* van mei 1810. De overtuiging dat het strijkkwartet een genre voor fijnproevers is, dateert duidelijk niet van gisteren. Sinds eeuwen gaan componisten het strijkkwartet met een zekere schroom tegevoelt. De vraag is natuurlijk waar die reputatie vandaan komt en welke eigenschappen er precies voor zorgen dat het strijkkwartet algemeen als de meest sublieme vorm van kamermuziek beschouwd wordt.

De bezetting op zich is natuurlijk al bijzonder. De vier instrumenten, van dezelfde strijkersfamilie, mengen qua klankkleur zo goed dat ze overkomen als één groot instrument. Daarnaast is het strijkkwartet een gedroomd middel om de volledige rijkdom van de klassieke harmonie weer te geven. Vergelijk het op dat vlak met een vierstemmig gemengd koor.

Maar de reputatie van 'ernstig, doordacht en complex' heeft zeker ook te maken met de herkomst van het genre. De ontwikkeling van het strijkkwartet is een exclusieve zaak geweest van componisten uit het Duitse taalgebied. De impact van Bach, de talrijke orgelcomponisten en dus de aloude 'school van het contrapunt' viel niet te omzeilen. In tegenstelling tot bijvoorbeeld Italianen (die eerder vallen voor mooie melodieën met begeleiding), kicken Duitsers en Oostenrijkers op doorwrochte meerstemmige weefsels. Zelfs op het moment dat er nog geen sprake was van 'strijkkwartet' en het kwartet voor vier strijkers nog steeds 'divertimento' heette, merk je in veel gevallen al een ze-

kere complexiteit in de manier waarop de verschillende stemmen zich tot elkaar verhouden. De term 'strijkkwartet' (en strijkkwintet) verscheen op het moment dat men echt officieel wilde benadrukken dat het om ernstige, abstracte muziek ging.

Joseph Haydn (1732-1809) stortte zich als een van de eersten op het strijkkwartet en werd dé grote trendsetter van het genre. Doorheen zijn talrijke sets (van meestal zes) strijkkwartetten valt meteen de doorgedreven thematische arbeid op. Het zou een essentieel kenmerk worden van het strijkkwartet dat het thematische materiaal zodanig uitgekozen wordt dat het zich perfect leent tot thematische arbeid. Men spreekt in deze context graag van 'economie der middelen': zoveel mogelijk doorwerken op basis van zo weinig mogelijk materiaal. Zeker iemand als Beethoven zou in zijn strijkkwartetten op dit vlak de uiterste grenzen aftasten.

De thematische arbeid gaat in het strijkkwartet graag gepaard met een doorgedreven gelijkwaardigheid van de vier stemmen. Voeg daar een avontuurlijke harmonische schrijfwijze aan toe en je hebt natuurlijk nood aan zowel topcomponisten als ervaren uitvoerders en geofende luisteraars. Het strijkkwartet werd het terrein bij uitstek waarop componisten durfden te experimenteren. Beethoven bijvoorbeeld deed in zijn strijkkwartetten niets liever dan via vormexperimenten het verwachtingspatroon van zijn luisteraars op de proef te stellen.

*Die Kunst der Fuge* BWV 1080 van Johann Sebastian Bach (1685-1750) is uiteraard niet geschreven voor strijkkwartet. Bach gaf zelfs helemaal geen aanduidingen wat de instrumentatie betreft. Meer nog, misschien

---

---

was deze muziek helemaal niet bedoeld om uitgevoerd te worden. *Die Kunst der Fuge* is veeleer een studie in abstract contrapunt. Op basis van één enkel thema schrijft Bach een indrukwekkende reeks van fuga's ('contrapuncti'), canons, spiegel fuga's en een onafgewerkte dubbelfuga bij elkaar. Ook hier dus een pure vorm van 'economie der middelen' die perfect thuishoort in de geest van het strijkkwartet.

In de drie uitgekozen contrapuncti laat het Edding Kwartet ons proeven van een aantal uiteenlopende contrapuntische technieken. *Contrapunctus 1* is de sobere opener van de *Kunst der Fuge*. Het is een vierstemmige fuga 'in stile antico' op basis van het thema in zijn oorspronkelijke vorm. In *Contrapunctus 4* maakt Bach het zich iets moeilijker en werkt hij met de omkering (dalende intervallen worden stijgend, en omgekeerd) van het thema. In *Contrapunctus 9* ten slotte slaagt Bach erin het oorspronkelijke thema te combineren met een nieuw thema en een fuga te schrijven op beide thema's tegelijk.

Haydn's twee kwartetten opus 77 behoren tot de allerlaatste kwartetten van de componist. Haydn had al om en bij de 65 kwartetten achter de rug en boogt in zijn laatste kwartetten duidelijk op een rijke ervaring. Experimenten zijn er troef en worden er gecombineerd met een grote fijnzinnigheid. Haydn zou Haydn niet zijn als hij zich niet liet gaan in retorische stoutheden. De valse reprise in het *Allegro Moderato* van het opus 77 nr. 1 is op dat vlak maar een topje van de ijsberg. Toch bewaart Haydn ook het nodige evenwicht. De uitvoerders worden zowel geconfronteerd met een complexe schrijfwijze als met heel wat speeltechnische moeilijkheden, maar voor de luisteraar houdt hij het

toch verteerbaar door te gepasten tijde een luchtiger moment in te lassen.

Johannes Brahms (1833-1897) componeerde slechts twee strijkkwartetten (het opus 51). Brahms voelde blijkbaar net iets meer voor vollere bezettingen. Naar verluidt vernietigde hij heel wat schetsen voor strijkkwartetten, maar heel vroeg in zijn carrière componeerde hij wel al twee strijksxtetten en een pianokwintet. Later zou hij daar nog een altviool- en klarinetkwintet aan toevoegen. Qua schrijfwijze passen Brahms' kwintetten perfect in de geest van het strijkkwartet. Ook hier zijn evenwaardigheid der stemmen, harmonische rijkdom en economie der middelen bijna evidente gegevens. In het geval van het *Klarinetkwintet opus 115* komt daar nog een ver doorgedreven lyriek en grote intensiteit bij. Je voelt in dit werk al gauw aan dat de klarinet hét blaasinstrument bij uitstek is om met strijkers te combineren. De klarinet is een bijzonder flexibel instrument. Ze beschikt over een bijzonder groot bereik, niet alleen qua toonhoogte, maar nog opvallender qua klanksterkte. Zo is het op een klarinet (in tegenstelling tot op veel andere blaasinstrumenten) perfect mogelijk om zelfs de hoogste noten uiterst zacht te spelen.

*Elise Simoens*

---



---

## Artaria & Co: uitgevers van o.m. Haydn, Mozart en Beethoven

Op 15 januari 1759 bekwamen de drie broers Cesare Timoteo (1706-1785), Domenico (1715-1784) en Giovanni Casimiro (1725-1797) Artaria, afkomstig uit Bleivio aan het Italiaanse Comomeer, de toelating om als 'handelsreizigers in kunstvoorwerpen' de markten en beurzen van Frankfurt am Main, Leipzig en Würzburg te frequenteren. Bij hun 'zaken' werden ze geassisteerd door Carlo (1747-1808), zoon van Cesare, en Francesco (1744-1808), zoon van Domenico.

In 1765 stichtten Carlo en Francesco samen met hun oom Giovanni Casimiro de firma Artaria & Co in Mainz. Al een jaar later verruilden de broers Mainz voor Wenen, en openden ze er een winkel 'Zum König von Dänemark' op 31 oktober 1770. Op 23 februari 1771 bekwam Carlo Artaria de toelating voor de handel in kopergravures en in 1774 werden de banden met de firma in Mainz hersteld. De zaken verliepen prima, en op 28 januari 1775 kon de firma Artaria & Co een winkel openen (eveneens 'König von Dänemark' genaamd) aan de Weense Kohlmarkt. Giovanni Casimiro's zoon Pasquale (1755-1785), die de zaak van zijn vader had overgenomen, begon dan met de verkoop van uit Londen, Amsterdam en vooral Parijs geïmporteerde muziekpartituren - die laatste via de Parijse uitgever Antoine Huberty (uitgever van Pergolesi's *Salve Regina*, symfonieën van Stamitz, J.C. Bach en van vele werken van Haydn), die later als graveerder in dienst kwam bij de firma Artaria en op 69-jarige leeftijd in miserabele omstandigheden overleed in Wenen.

In 1780 kwam Ignazio Artaria (1757-1820) in het bedrijf en bekwam hij van keizer Jozef II een licentie voor tien jaar om muziek uit te geven ('cum privilegio Suae Caesariae Majestatis'). Na de dood van Pasquale (1785) kwam diens broer Domenico (1765-1823) in de firma, en startte Artaria met een eigen atelier om muziek te graveren. Op 12 augustus 1786 kocht de firma alle platen (980) en de rechten van hun enige, uitgerangeerde concurrent Christoph Torricella. De bloeiende zaak werd overgebracht naar het huis 'Zum englischen Gruss' op de Kohlmarkt.

Van Haydn, met wie de contacten al van 1779 dateerden, gaf Artaria meer dan 300 werken uit. Artaria was er ook als de kippen bij om composities van Mozart (83 eerste drukken) en Beethoven (in 1858 meer dan 100) te publiceren. Op 16 mei 1801 bekwam Francesco een nieuwe licentie, maar hij gaf deze aan zijn zoon Domenico (1775-1842, zie afbeelding), die in 1804 de directie van de zaak aan de Kohlmarkt zou overnemen. Deze werd hét ontmoetingspunt voor de Weense kunstenaars van die tijd.

Johan Huys

---



Andreas Staier © Harmonia Mundi France - Alvaro Janez

## IN DE KIJKER



zo 08.02.09 / 20.00 / Concertzaal

ANDREAS STAIER / SCHUMANN

Voor een componist die na Beethoven leefde was het erg moeilijk een eigen stem te vinden. Ook Schumann werd door zijn tijdgenoten maar zelden als een volwaardige componist beschouwd. Zijn pianowerken tonen echter aan dat dit geheel onterecht is. Schumanns verbeelding geeft deze miniaturen een poëtische uitdrukingskracht die je maar zelden hoort. Andreas Staier zorgt voor een bezield uitvoering.

## CONCERTGEBOUWCAFE

Geniet van een verwenkoffie, fingerfood of lunches à la carte in het Concertgebouwcafé. Beluister aan je tafel de cd-selectie als voor- of naproefje van een concert, of lees er een goed boek van het Concertgebouw. De cd's en boeken zijn bovendien ter plaatse te koop. Tijdelijke fototentoonstellingen komen goed tot hun recht in de hedendaagse architectuur van Robbrecht en Daem. U vindt dit rookvrije cultuurcafé op de benedenverdieping van het Concertgebouw.

tickets & info: [www.concertgebouw.be](http://www.concertgebouw.be) /  +32 70 22 33 02 /  In&Uit, 't Zand 34, 8000 Brugge



**DISCOVERY**

**DISCOVERYPAS**  
50 % KORTING VOOR JONGEREN



Region  
West-Vlaanderen

BRUGGE  
MUSEUMS

**DeMorgen**  
een open geest zoekt meer

**Knack**  
weekend  
**FOCUS**  
www.knack.be

**Klara**

PORT AUTHORITY  
  
ZEEBRUGGE

**Electrabel**

**FLUXYS**  
EXCELLENCE IN GAS TECHNOLOGY

**BOMBARDIER**